VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za krásami lesa, havíři a zbojníky do Dubňan

GPS souřadnice: 48.916878, 17.099056

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Lehká trasa vedoucí po rovince nejprve městem a pak krásným lesem. Hádanky jsou určeny dětem od 5 let. Výlet je možné jet s terénním kočárkem a na kole. Pejsky vzít můžete také, v obci ale musejí být na vodítku.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 280 kilometrů zvládnete asi za 3 hodiny. Jedete po D1 do Brna, pak na Břeclav a do Dubňan.

www.idos.cz

Turistická mapa: Odkaz na mapy.cz

Parkování: Zaparkujte na neplaceném parkovišti v centru obce v ulici U Zdravotního střediska proti Kafé Kalupinka.

Kulturní a informační centrum města Dubňany (Expozice hornictví a sklářství + slovácká izba – stálá expozice)

Otevírací doba:
DUBEN: pondělí - pátek 9.00 - 17.00 hodin / *sobota, neděle a státní svátky zavřeno*

KVĚTEN - ZÁŘÍ: pondělí - pátek 9.00 - 17.00 hodin / sobota 13.00 - 17.00 hodin / *neděle a státní svátky zavřeno*

ŘÍJEN - BŘEZEN: pondělí - pátek 8.00 - 16.00 hodin / *sobota, neděle a státní svátky zavřeno*

WC: Kulturní a informační centrum města Dubňany, SC Želva, městský úřad

Možnost občerstvení: Sportcentrum Želva, Výborné Kafé Kalupinka, Pivovar a restaurace u Kače, Restaurace Na Koupališti, Kebab House ul. Hornická, Restaurace pod Lipů.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Tovačov, Cimburk, Moravské Toskánsko, Valtice, Moravská Amazonie.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovali Jan H. z Břeclavi s babičkou a dědečkem.

Postřehy dětí:
Honzík (6 let): „Vůbec mi nevadilo bahýnko, všechno jsem našel – želvu i domovní znamení.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás do míst, kde v lesích řádil známý zbojník a kde se ještě nedávno těžil lignit. Jsou zde krásné lesy, nedaleko odsud je „poušť“ a z bývalého hornického města na nás na trase nepřehlédnutelně vykouknou znaky SOREL(y). Že je to příliš cizích slov a nevíte, co je co? Pak musíte vyrazit na náš výlet s tajenkou do Dubňan! Jako v mnoha dalších městech na Slovácku se i v tomto městečku, které leží přibližně v polovině cesty mezi Hodonínem a Kyjovem, udržely živé lidové tradice a umění. K návštěvě zve malé muzeum hornictví a sklářství, které je spojené s folklorní Slováckou jizbou. A také rozsáhlý les protkaný sítí pohodlných cest. To vše dnes uvidíte a všude budete luštit tajenku.

Výlet jsme pro vás připravili ve spolupráci s MĚSTEM DUBŇANY a je pro vás tedy zdarma! :)

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, dnešní výlet se vám bude moc líbit, protože vede celý po rovince! A my víme, že to máte rádi. Projdeme se kolem rybníka, ze kterého nás bude monitorovat štika. V lese se mrkneme po zlodějích a zbojnících a na konci výletu nás čeká mnoho hledacích úkolů. Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny dnešní úkoly. Umíte-li už psát, doplňte písmenka do tajenky a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

START
CÍL
P
1
2
3
4
5
6
7
8
9
Močidla
Dubňská cesta
Zlodějská alej
Za krásami lesa,
havíři a zbojníky
do Dubňan

Doplňovačka

Jdeme na to!

Ponechte svého motorového oře na parkovišti u zdravotního střediska a rozhlédněte se kolem dokola. Jak se vám tady líbí? Zatím se zdá, že jste v obyčejné české obci. Ale nebojte, jen co do něj vstoupíte, poznáte, že tohle místo není obyčejné ani omylem.

Zkuste pohledem vyhledat dům, který má v názvu hvězdné znamení. Máte? Tak přesně tím směrem jdeme! :)

První písemná zmínka o Dubňanech je z roku 1349.

Tipnul by si někdo, proč se Dubňany jmenují Dubňany? Tak schválně!

Město je obklopeno lesním komplexem zvaným Doubrava. Jak jeho název lehce napovídá (přestože nezní Dúbrava, nýbrž Doubrava), v těchto lesích rostou duby. A právě po nich se Dubňany jmenují. Mají ostatně tyto listnáče i ve znaku: list dubu na něm doplňuje dubová ratolest s pěti žaludy. Vidíte znak někde kolem sebe?

Jaký strom nebo zvíře byste si dali do znaku vy? My slavíka, protože ho máme ve jméně! A mohl by sedět a pět třeba na… Baobabu! Nebo na palmě či sekvoji. :)

Vydejte se po silnici směrem doleva. A to tak, že budete mít zdravotní středisko po pravici a po levici vinařství. Víte, proč tady je?

Protože v Dubňanech je víno doma. I když je nejbližší vinice až na Dubňanské hoře, která leží kousek na západ poblíž Mutěnic – asi 7 km od města.

Víte, jak dlouho v českých zemích vinařství funguje? Tipněte si! Zkuste alespoň století. Budete překvapeni! :)

Vinná réva se do českých zemí dostala nejspíše zásluhou římských legií v druhém století. Právě římští vojáci údajně v oblasti Pavlovských vrchů založili první vinohrady. S jistotou to ale tvrdit nelze, jelikož o tom neexistují žádné záznamy. Zřejmě nejstarší vinice v Čechách, kterou podle legendy založila na přelomu devátého a desátého století kněžna Ludmila a pracoval na ní i sám patron české země svatý Václav, se nachází na jižním svahu kopce u obce Dřísy na severovýchod od Prahy.

České víno mělo též štěstí na vladaře, kteří o vinařskou kulturu vzorně pečovali. Císař Karel IV. zakládání vinic přímo nařídil a také je na období 12 let osvobodil od daní. Sám do Čech přivezl burgundskou révu. Císař Rudolf II. dokonce česká vína zbožňoval natolik, že omezil dovoz vín ze zahraničí a českým a moravským vínům dával před ostatními přednost.

V Česku je v současnosti zhruba 19 tisíc hektarů vinic, z nichž se větší část nachází na Moravě. :)

Před vámi je modrá dopravní značka. Je na ní napsáno *RESERVÉ* a jedno velké písmeno.

1. **Opište písmeno ze značky.**

Blížíme se ke křižovatce. Napravo je středisko, nalevo vysoké stromy. Poznáte, o jaký druh stromů jde?

Tyto stromy jsou obtočeny rostlinou, která se bude proplétat celým dnešním výletem jako liána. Tahle popínavka se jmenuje břečťan. Jděte si ji prohlédnou**t** zblízka. Ale nedotýkat.

Břečťan popínavý je stálezelená popínavá rostlina s přísavnými kořínky. Je ozdobou zahradních zídek a je to rostlina opravdu dlouhověká – údajně existují břečťany staré 500 i více let! Břečťan se přidává do kosmetiky proti celulitidě. Je tedy součástí různých masážních gelů a krémů. Břečťan také podporuje vykašlávání, a proto se používá i ve formě sirupů. Podle starých herbářů se rovněž používal jako prostředek proti vším. Pravděpodobně je dokázal otrávit. A to doslova, nikoli jen z hlediska nálady. Břečťan je totiž jedovatý. Takže bacha na něj. V žádném případě nekonzumujte jeho bobule. A jste-li citlivější, raději se ho ani nedotýkejte.

Mineme sloupy elektrického napětí. Jaký piktogram meteorologického jevu vidíte na cedulce *VYSOKÉ NAPĚTÍ*? Víte, který zvukový jev ho doprovází?

Hrom je hlasitý zvuk, který vydává blesk. Blesk je důvodem, proč slyšíme hřmění. Blesk je velmi horký. Je pětkrát žhavější než povrch Slunce. Když se objeví, náhle ohřeje vzduch až na 99 stupňů Celsia. Když něco zahříváte, zvětšuje se to, rozpíná se to. Vzduch kolem blesku se rozpíná tak rychle, že vzniká rázová vlna. Což je hrom, který slyšíte.

Odbočíme mírně doprava a přejdeme po můstku potok, který se jmenuje trochu srandovně – Rumsovský járek. Rumzovský járek znamená v podstatě „sběrný“, tj. podle sbíhajících se pramenů vody buď přirozených nebo uměle vytvořených při úpravách půdy. Může být také odvozen od zaniklého rybníčku „Rumze“.

My nyní každopádně míříme k místu, které se jmenuje ještě trochu zapeklitěji: Je to rybník Močidla.

Nikdo se nebude smát, protože je to jinak, než si myslíte. :) (Místní skutečně nepili tolik, aby svorně načůrali celý rybník…)

S výrazem močidlo se dnes již často nesetkáváme, ale v *Příručním slovníku jazyka českého* se dočteme, že se slovo užívalo jako synonymum pro louži, močál či bahno. A také se tak lidově říkalo místu, kde před zpracováním lidé namáčeli len nebo konopí, aby změkly. Takže tak! :)

Rybník **Močidla I má velikost** 1,2 ha a rybník **Močidla II** je velký 1,7 ha.

Školáci, jak je veliký hektar? Je to plocha, jejíž čtverec má délku strany 100 metrů, nebo 1 000 metrů? :)

Vidíte na stavidle měřič výšky vody? Jak jsme na tom právě teď? Dobře, žádná záplava ani suchopár nehrozí!

Do vody se zde **pravidelně vysazují** ryby, jako jsou kapr, amur, štika, candát a lín. Každý rok se na obou rybnících konají **rybářské závody**.

A kde je rybník, tam obvykle žije i jedna známá pohádkový bytost. Která to je?

Tradiční český vodník často sedává na vrbě vedle svého rybníka a bafá z dýmky. Většinou má zelenkavou pleť, dlouhé zelené vlasy a blány mezi prsty. Je oblečen do zeleného fraku a kalhot a má klobouk s pentlemi. Někdy chodí bos, jindy obut do červených holínek, ale vždy mu z šosu kape voda. Nejvěrněji zachytil vodníky na svých obrázcích Josef Lada. Nejspíš nějaké osobně znal… Postava vodníka přiměla Karla Jaromíra Erbena k napsání stejnojmenné básně do sbírky *Kytice.* I filmový průmysl se vodnickou tematikou inspiroval. V roce 1974 natočil režisér Václav Vorlíček film *Jak utopit Dr. Mráčka aneb Konec vodníků v Čechách.*
Jak se jinak řekne vodník?
Znáte nějaká vodnická jména? Často začínají na Č nebo na V. Čepeček, Česílko, Volšoveček, Vlnka, Vrbička…

Dokázali by rodiče dát dohromady alespoň jednu sloku ze slavné Erbenovy básně? Tak schválně…

Na topole nad jezerem
seděl vodník podvečerem:
„Sviť, měsíčku, sviť,
ať mi šije niť.

Šiju, šiju si botičky
do sucha i do vodičky:
sviť, měsíčku, sviť,
ať mi … niť.

2. **Doplňte slovo.**

Vedle Močidla je maličký park a u něj cedule s nápisem *MORAVA 4B*.

Přečtěte si ji a zkuste najít mezi písmeny schovanou rybu.

3. **Která ryba se ukryla ve slově?**

Rybník obejdeme ulicí, která se jmenuje Mírová. Ze zdejšího rybníka naše kroky sleduje vodnická paní policistka – štika.

Rybáři přezdívají štice obecné „zubatá“. Tahle dravá ryba loví rybí potěr (rybí miminka) už pár dní poté, co sama přestane být potěrem. A nejen cizí! Žere i malé štičky. Kanibalismus je štikám vlastní už ve stáří několika týdnů. V pojídání příbuzných pokračuje po zbytek života. Štiky takto regulují vlastní stavy, aby se nepřemnožily. Logika je to divná. Věřme

ale, že příroda ví, co dělá. Mnohokrát nám už dokázala, že je moudřejší než my.

Štika obecná se líhne z jiker vytřených do vysoké trávy na zatopených březích začátkem jara.
Při lovu se k rybkám nenápadně přiblíží na velmi malou vzdálenost… A zaútočí! Buď chytne, nebo ne. Štiky své oběti zarputile nepronásledují, nehoní se za nimi, jako to vídáme u jiných druhů dravých ryb. Když při útoku minou, případně rybka cukne, nechají oběd plavat. Radši to zkusí znova. Když se zadaří, polykají rybky od hlavy.

Příbuzní dnešní štiky obecné žili ještě před mamuty. Z prvohor nám do současnosti zůstali na Zemi žraloci, z druhohor krokodýli a z třetihor štiky. Některé druhy z této starobylé třetihorní „štičí" skupiny dorůstaly délky až 5 metrů. To by byly úlovky!

V Mírové ulici je domeček, jehož majitelé ho skryli za hradbu jehličnatých stromů. (Asi aby měli na zahradě klid a mír.) Najdete je? A najdete na zahradě domečku naproti oranžový požární hydrant?

Z Mírové odbočíme doprava do ulice, která se jmenuje Na Trninách.

Napadá vás nějaká pohádková bytost, která by zde mohla bydlet? Napovíme, že by jí mohla být jedna princezna. Právě ta, co se moc líbila Janovi z pohádky *Tři bratři*. Znáte tuto pohádku?

Co si Jan zpíval, když se k princezně snažil prosekat?

Není pozdě, není brzy.
Projdu houštím každý den.
Člověka to neomrzí,
když je láskou zasažen.

4. **Jak se jmenuje princezna?**

My se roštím prodírat nemusíme, v ulici totiž roste jen břečťan. A je zde také stavení se zajímavými geometrickými tvary v omítce. Co vám připomínají?

Asi nejzajímavější je ovšem kámen u truhlářství na konci ulice. Domníváme se, že by mohlo jít o hraniční kámen. Nebo snad dokonce smírčí kříž. Nápisy jsou na něm letité, mohly by být klidně ze středověku. Kdo ví…

Odbočíme doleva do Hodonínské. Silnici nepřecházíme. A jdeme a jdeme až do chvíle, než potkáme žlutou turistickou značku, za kterou odbočíme doprava do lesa.

Máte na sobě nějakou žlutou barvičku? Chytněte se jí a držte, dokud neuvidíte tu turistickou. Jestli máte žluté jenom ponožky, držíme palce a doufáme, že jste ohební jako guma od trenek! :)

Za silnicí vidíme fotbalové hřiště FK Baník Dubňany. Rozpoznáte ve znaku dvě hornická kladívka? Proč tam jsou? Dozvíte se asi tak za hodinku.

Stále jdeme podél hlavní silnice a vyhlížíme želvu. Nevěříte nám? Tak se pořádně podívejte před sebe a uvidíte ji: Na poutači je krásná suchozemská želvička, která vypadá jako ta naše.

Ta, která nám pobíhá v létě po zahradě, a kdykoli se naskytne šance, zdrhne. Naštěstí má zespoda na krunýři napsané telefonní číslo, takže se nám vždy po čase z vandru díky všímavým a hodným lidem vrátí.

Také máte rádi želvičky? Jaké jméno byste dali své želvě. Ta naše se jmenuje Obi van Tajtrlík a je jí 15 let.

Zastavíme se u rozcestníku. Najdete na šipkách místo, ve kterém se schovává barva? A co takhle čert?

5. **Jak se jmenuje zámek, který je odsud vzdálen 8 km?**

Velice opatrně přejdeme hlavní silnici a žlutá značka nás směrem doprava odvede do krásného lesa.

Poznáte stromy kolem? Je tu nepřekvapivě hlavně hodně dubů. Jak se jmenuje plod dubu? Dubice to není… :)

Přiznejte se: Komu se plete buk s dubem? Jaký je mezi nimi rozdíl? Autorce výletu se tyhle stromy pletly celé dětství. Stejně jako ženit se a vdávat nebo levá a pravá ruka. Zvedněte levou ruku a řekněte: „Plod dubu se jmenuje ….."

Plody dubu jsou stejně jako plody jírovce (kaštanu) přirozenou a významnou potravou lesní zvěře. Jediný dub jich může ročně zvířátkům nadělit až 50 000. Obsahují vysoké množství taninu (třísloviny), který je chuťově velice hořký. Proto se jimi zvěř nepřejídá, takže ji nebolí bříško ani nemívá jiné zažívací potíže, které by po pořádném napucnutí těmito plody hrozily. V dobách bídy a nedostatku potravy lidé z plodů dubu dokonce mleli mouku, ze které se připravoval chleba. Plody se nejprve sušily, po vylouhování a zbavení hořkosti ve vápenné vodě pražily. Pak se semlely na mouku. Známou pochutinou té doby je rovněž „žaludová káva“. Kdo by si dal? Je zaručeně bezkofeinová! :)

V České republice se vyskytuje sedm původních druhů dubů. Nejběžnější jsou dub letní a dub zimní.

Víte, který loupežník používal žaludy jako náboje do pistolky? Žil v lese Řáholci, který je odsud pěkně daleko… Pěšky byste do něj došli tak za dva dny. Možná spíš za tři. Ale i tam vede jeden z našich výletů s tajenkou.

Jak se jmenoval loupežník? A jak se jmenovali jeho žena a synek?

Rumcajse ve zdejším lese nepotkáte, ale jeden zbojník se tady kdysi dávno pohyboval – byl to zbojník Ilčík. Samozřejmě na něm nebylo na první pohled patrné, kým ve skutečnosti je. Ilčík se snažil tvářit jako chuďas, který si přišel do lesa nasbírat trochu klestí.
Jak si to tak jednou štrádoval po lesní pěšince, potkal starší ženu a dal se s ní do řeči. (Moc práce mu to nedalo, protože s bábami se nikdo nebaví, a tak jsou hovorné.) Ona hned, že jde do Hodonína a že se moc bojí zbojníka Ilčíka, který tam někde řádí a přepadá lidi. Když přišli na kraj lesa, požádal ji Ilčík, aby mu v Hodoníně koupila cvočky na podrážky bot, že na ni na stejném místě k večeru počká. A tak se také stalo. Žena přinesla cvočky a Ilčík je začal počítat. Pěkně si je přitom odkládal špičkou vzhůru na pařez. Pak se postavil a zvolal: „Babo, ten Ilčík, to jsem já! A kdo na mě nadává, tomu se po zásluze odměním.“ Zdvihl překvapené ženě sukně a holou zadnicí ji posadil na pečlivě vyskládané cvočky. A než se ta chuděra vzpamatovala, zmizel zbojník Ilčík v lese.

My na cvočky nikomu nesedáme. Ba ani na napínáčky. Jsme bdělí a ostražití. Žlutá značka nás postupně odvede do aleje s kriminálním názvem.

Najděte na rozcestníku cest křížek. Hádáme, že je zde pohřben nějaký pejsek, protože na křížku je kousek vodítka.

Nacházíme se ve **Zlodějské aleji**. Uhneme do ní ostře doprava a budeme se jí držet asi 200 metrů.

Z toho 100 metrů to bude po žluté. Pak opustíme i tu. Žlutá jde doleva, my si to štrádujeme rovně.

Mineme jezírko, kde by se líbilo jedné večerníčkovské pohádkové postavě. Poznáte podle ukázky, která to je?

Za mlhou hustou, že by se dala krájet, a dost možná ještě dál je rybník Brčálník. Ve dne je docela obyčejný, ale sotva ho večer přikryje černočerná tma, začnou se tam dít podivuhodné věci.

6. **Jak se jmenuje skřítek?**

Jak už jsme si malinko řekli, od Hodonína až k Bzenci se táhne rozsáhlý **lesní komplex Doubrava**. Lemuje ho železniční trať z Přerova do Břeclavi. Lesy křižuje netypická, ale pravidelná a hustá síť lesních cest. Jmenují se opravdu prapodivně originálně. Najdete tu například téměř 10 km dlouhou Zlodějskou alej, ale také aleje Škrábanou, Skočnou, Deskovou, Studniční a řadu dalších. Žádná skřítkovská tady však není. Jaká škoda!

Zlodějská alej je dost široká. Jdeme po ní asi 200 metrů a užíváme si dostatek prostoru i pro prostorově výraznější výletníky či na nějaké to bujaré poposkočení. Druhou pěšinkou vpravo pak odbočíme a vracíme se k městu. Místo zákruty poznáte i podle toho, že jsou na stromech kolem stezky čísla 25 a 26. Prohupsnete mezi nimi a míříte dál rovně za nosem.

Cesta zpátky je však doslova crossroadová. Než do města opět vstoupíme, projdeme **pět!** lesních křižovatek. Počítejte pozorně.

Kdo má přednost? Znáte pravidlo pravé ruky? Jestli ne, tady to tolik nevadí, protože byste mohli dávat přednost leda nějakému tomu kanci nebo srnci.

A i kdybyste se náhodou na křižovatkách vydali, kam nemáte, nic se neděje. Některá z pěšinek vás do města určitě vrátí. Do zítřka určitě. :)

Zkuste cestou najít nakloněnou břízu a o kousek dál březový háj. Dubiska ovšem z těchto končin nevytlačily jen břízy, ale

také velké jehličnaté stromy. Jak se jmenují? I proto tato část lesa vypadá trochu jinak.

Představte si, že v minulosti se v těchto lesích mezi srnkami a jinou divokou zvířenou pásl dobytek, hrabalo se tu stelivo, a dokonce se zde sekala tráva na seno. Je to velmi zvláštní les.
Kdybyste šli podél železnice směrem na Bzenec, narazili byste po několika kilometrech na místo zvané Váté písky (opravdu se takhle divně jmenuje – asi že jako „naváté písky“). Je naštěstí známé i pod srozumitelnějším názvem Moravská Sahara. Tamější všudypřítomné nánosy jemného písku dokazují, že byla tato téměř dokonalá rovina kdysi dnem velkého třetihorního jezera. Už od středověku se zde ale pastviny měnily v písečnou poušť s aktivními přesypy písku. Moravskou Saharu najdete podél železniční tratě v délce 5,5 km. Její nejširší část měří kolem 60 metrů.

Když se podíváte pod nohy, písek vidíte i tady. Je jemný, jako byste byli u moře. Ale mušličky v něm nehledejte. Leda nějaké ty bobky…

Přicházíme k odpočinkovému místu, kde si můžete pohrát. Vítají vás lavička, několik herních prvků a také dendrofon.

Víte, co to je a k čemu to slouží? Je to lesní hudební nástroj a umožní nám „slyšet les“. Šumění listí ve větru určitě znáte. Ale les umí znít i jinak. Dřevo každého stromu má odlišné vlastnosti, takže po úderu paličkou vydá „svůj“ odlišný zvuk. (Pokud praštíte paličkou do plechové a plastové popelnice, taky nezní stejně. Nebo si zkuste navzájem prstem zaťukat na hlavy… Komu duní nejdutěji?) Tvrdé dřevo – například dub – zní tvrdě. Lípa naopak měkce.

Na dendrofonu jsou zavěšeny lamely (lištičky) z mnoha tuzemských dřevin. Na každé je obrázek listu a plodu stromu, ze kterého byla vyrobena. A kdo by snad i přes obrazovou nápovědu stále tápal, přečte si název stromu dole pod lamelou.

Vezměte si do ruky přiloženou paličku a jemně jí udeřte na vybranou lištu. Zaposlouchejte se do zvuku, který vydá. Vyzkoušejte i ostatní vyluzovače dřevitých tónů. Dřeva můžete libovolně střídat a hrát na ně podobně jako na xylofon. Sláva – je z vás skladatel lesní hudby!

7. Jak se jmenuje strom na osmém prkénku?

Pozorní jistě všude po lese postřehli ptačí krmítka. Vyrobili je v rámci praktické výuky žáci Integrované střední školy v Hodoníně, a jsou moc hezká. Do projektu se s nadšením aktivně zapojily skoro všechny třídy dětí ze ZŠ. Mohly vidět, kde a jak se budky umísťují a pan Ondřej Ryška jim vysvětlil i péči o ně. Každá zapojená třída má svoji označenou budku, nad níž má patronát.

U každého krmítka je název třídy – třeba 6. B. Takže díky, šesťáci béčkaři. Kolika třídám se vám dohromady podaří poděkovat?

Jdeme stále rovně, do města už to máme jen pár minut.

Koncem 19. století musely zdejší doubravy přivítat další sousedy – borovice. Mají totiž schopnost zkrotit roztahovačný písek. I tady se začal s větrem stěhovat, kam neměl. Hrozilo, že zasype pole. Borovice mu zatrhly tipec.

Na kraji i „píscích“ se také podepsala hlubinná těžba lignitu. Velká část zdejšího území je poddolována.

A o hornictví si něco řekneme právě teď, když opouštíme les a ulicemi Luční a Fr. Vlacha cupitáme až na hlavní cestu ul. Nádražní.

Za svůj rozmach vděčí Dubňany sklářství, jehož počátky se datují do let 1873 až 1875. Sklárny vyráběly převážně duté sklo pro domácí potřebu. Byly to například pivní láhve, zavařovačky a barevné sklenice.

Pro město ale bylo důležité hlavně hornictví. V poválečném období se Dubňany staly centrem rozvoje těžby **lignitu** na jižní Moravě a v roce 1964 byly povýšeny na město.

Víte, co je to lignit?

Nejmladší a nejméně karbonizované (zuhelnatělé) hnědé uhlí. Má v sobě zhruba 60 % uhlíku a je nejméně kvalitní. Používá se hlavně k výrobě elektřiny a technologického tepla.

Těžba lignitu byla v Jihomoravské pánvi zahájena v roce 1824. Od roku 1825 do roku 1994 bylo v celém revíru vytěženo

93 180 200 tun lignitu. Těžba probíhala hlubinným způsobem.

Zdejší lignit představoval nejbližší zdroj paliva pro Vídeň a její rozvíjející se průmysl. Vysoká poptávka po lignitu úplně vytlačila z továren i železniční dopravy dřevo. Až do roku 1860 se lignitem topilo i v lokomotivách Severní dráhy, která navíc umožňovala rozvoz uhlí do relativně široké oblasti (Vídeň, Bratislava, Olomouc). Lignitem se topilo i v průmyslových továrnách, jako byly cihelny a cukrovary. Proto kromě šlechtických majitelů pozemků hloubili doly i místní podnikatelé.

Nyní se tady už netěží… Zato v Dubňanech najdete jednu z největších solárních elektráren v České republice. Má okolo 12 000 solárních panelů s instalovaným výkonem 2,1 MW. Vybudování sedmihektarového areálu stálo 230 milionů korun. Je za domy přímo před vámi.

Přejdeme hlavní ulici a vydáme se jen pár metrů doprava. V okamžiku, kdy uvidíte domeček, který vypadá, jako by byl celý jen z cihel (i střecha), odbočte do uličky doleva. Odvede vás do Hornické ulice. Cestou možná na balkóně uvidíte moravskou orlici. I zde je hezké krmítko, ale orlice se v něm zjevně nenaobědvá.

Domy jsou tu najednou trochu jiné než všude jinde v Dubňanech. Proč tomu tak je?

S rozmachem hornictví a přílivem horníků a jiných pracovníků bylo počátkem 50. let minulého století nutné vybudovat sídliště. Stavělo se ve stylu takzvaného socialistického realismu, tedy SORELY.

Výhradně v tehdejším Československu používaný název **SORELA** vznikl z písmen slov **So**cialistický **RE**a**L**ismus v **A** rchitektuře.

Na druhou stranu nutno poznamenat, že zdejší architektura spíše než budovatelské puzení sovětských architektů připomíná luxus české renesance. Když hledali inspiraci, jak postavit město budoucnosti, našli ji tvůrci právě v tomto období. Jisté je, že se v barevnosti prosazovaly světlé pískové a okrové odstíny v kombinaci s hnědou a bílou. Přízemí domů byla živá, nacházely se v nich obchody a veškeré služby včetně kaváren. A když pozvednete zraky trochu výše… Užasnete! Je těžké najít dům, jehož zdi nezdobí nějaké umění – mozaiky, fresky. Ať si minimalisté říkají, co chtějí, podle nás je to nepochybně nápaditější než šedé zdi paneláků, které přišly na řadu v 70. letech. My – hrdí kýčaři – máme obrázky a ozdůbky rádi.

Snad nad každým vchodem se vyjímala luneta znázorňující lidskou činnost, krásu přírody nebo lidový motiv vsazený do barevné mozaiky. Byl to ve své době fenomén, který začátkem šedesátých let po příchodu panelových domů postupně zanikl.
V Hornické ulici odbočíme doprava a jdeme pátrat právě po zbylých lunetách.

Najděte u čísla 1021 kohoutky.

O kousek dál zdobí vchody motivy rostlin. Máte?

Reliéfy, které jsou nad jednotlivými vchody, tvoří neobvyklou a zajímavou galerii, jakou v blízkém okolí skutečně nenajdete. Na výzdobě sídliště se podíleli významní sochaři, malíři a keramici, většinou profesoři uměleckoprůmyslových škol sídlících ve Zlíně a Uherském Hradišti. Na některých lunetách objevíte jména autorů.

Mineme školu a prohlédneme si ptačí motivy na lunetách červeného domu. Které ptáky poznáte?

Jsou mezi nimi i pelikán a sova. Právě u nich můžete podpis autora objevit docela snadno.

Najděte tvora u domu čp. 1080.

7. **Co má místo předních končetin?**

Mozaikové lunety s koníkem, hvězdičkou a kohouty zase najdete na šedých domech s červeným pruhem. Máte je? Které se vám líbí nejvíce?

Poslední písmenko do naší tajenky na vás čeká na budově městského úřadu a kulturního domu. Toto zařízení 2 v 1 (sídlo všeobecné i umělecké péče o občany v jednom) stojí na druhé straně ulice.
Na náměstí také můžete vidět reliéf maminky s dítětem. I rodičovská láska k SORELe neoddělitelně patří.

8. **Opište první slovo na levé straně městského úřadu.**

Stále se držíme Hornické ulice. Kousek za kulturákem, přesněji v místě, kde uvidíme poštovní schránku, odbočíme u zeleného domku doprava do bezejmenné uličky. Příčně nás odvede až na start našeho výletu.

Určitě si však nenechte ujít lunety, které na vás z fasád hledí těsně před odbočkou: Jsou kytičkové!!!

I když nejsme žádní botanici, poznali jsme jaterník, narcisy a také slunečnici. První z těchto kytiček kvete na jaře v Doubravě, druhá na zahrádkách a třetí v létě na polích Hodonínska. Je to tu prostě samá kytka. Ráj alergiků na pyly!

Máme vyluštěno. Copak to na nás kouká z tajenky?

Bájná bytost, která žije v podzemí a hlídá tam poklady. Tito trpaslíčci mají velkou hlavu, krátké nohy a poměrně široký hrudník. Nosí hornické oblečení a v ruce mívají kahánek. Tak je alespoň popisovali všichni, kdo je viděli. Pojmenování pochází z němčiny, v překladu znamená důlní mužíček. Horníci se jich trochu báli, nikdy totiž nevěděli, co jim tihle náladoví skřítci provedou. Každopádně bylo nutné permoníky pozdravit hlasitým hornickým pozdravem: „Zdař Bůh!“

Havíři si často pomoc a ochranu permoníků jistili dárečky. Třeba jim nechávali pár drobků ze svačiny …

My bychom je tedy s takovým prezentem poslali za kačenkami. Kam je poslali permoníci, ani nechceme vědět. Necháte tady kopáčkům nějaký bonbonek i vy? Ale vybírejte dobře, jsou prý hrozně mlsní. :)

Jsme v cíli výletu. Kdybychom šli Hodonínskou na druhou stranu, došli bychom až ke **Kulturnímu a informačnímu centru Dubňany**. Milé dámy, které v něm pilně pracují, si u nás výlet objednaly a byly při jeho výrobě nesmírně nápomocné.

V KIC se po výletě určitě zastavte. Právě zde se nejlépe seznámíte s historií sklářství a hornictví, které stálo za rozvojem města v 19. století. Dozvíte se, jak těžká a nebezpečná práce horníků a sklářů byla. Ve sklepních prostorech se potom můžete stát na chvilku horníkem.

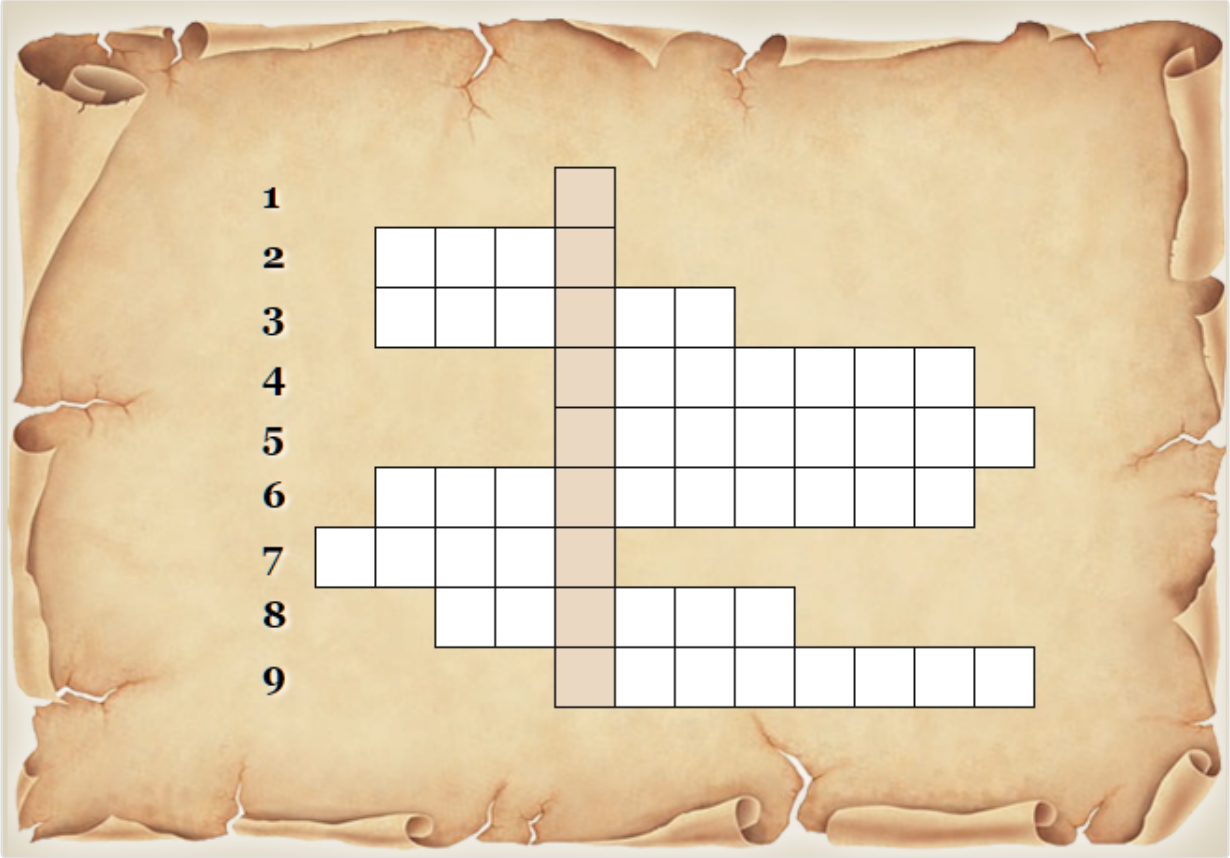
Kromě toho se ve Slovácké jizbě dozvíte, do čeho se sedláci odívali při práci a jaké kroje je zkrášlovaly při různých životních událostech a jiných oslavách všeho druhu.

Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! :)

V textu byly použity mj. texty z webů, brno.rozhlas.cz, www.dubnany.eu, Aleš Šimo – Neobvyklá galerie na sídlišti v Dubňanech

Otázky k tajence

1. **Opište písmeno ze značky.**
2. **Doplňte slovo.**
3. **Která ryba se ukryla ve slově?**
4. **Jak se jmenuje princezna?**
5. **Jak se jmenuje zámek?**
6. **Jak se jmenuje skřítek?**
7. **Jak se jmenuje strom na osmém prkénku?**
8. **Co má místo předních končetin?**
9. **Opište první slovo na levé straně městského úřadu.**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 09.11.2026 15:06